

A MULT.

□ Ma reggel ébredtem. Hét-nyolc órakor, mint a többi, rendes ember. A fejemet még szaggatta a kinzó fájdalom, amely tegnap ágybadöntött, kilenc órakor, mint a többi rendes embereket. És én az éjjeli ember, aki csak kényszerüsből lettem azzá, reggel nyolc órakor, amikor lefeküdni szoktam, fölnyitottam a szempillámat lassan, észrevétlenül, mintha semmi se történt volna. És az álom nyomtalanul eltűnt, mint sok, múltó kedves gondolat . . .

□ Reggel nyolc óra — onnyi lesz pár perc múlva. A nap is csak most kelhetett föl, bágyadtabb, csüggedtebb mint én, melegtelen sugarai lomhán csillantak át a dohányfüstös, összefótozott, ócska függönyön. Lassan hozzám lopódtak, körülölelték beteg testemet s észrevétlenül besurrantak a nyitott résen, amit az Álom hagyott kitérve . . .

□ És én ismét fiatal lettem. Ismét a tizenhat tavasz üdesége, friss melege rajzott bennem, ismét éreztem a nyár ébredését, az első szerelmet a népligetben egy árnyas fa alatt, amikor szerelmes versemen úgy el-sirdogált a leány, meg én is . . .

□ És eszembe jutott, hogy tizenhat évvel még az iskolába járok és eszembe jutott, hogy oda kell mennem.

□ A mutató kérlelhetetlen gyorsasággal sietett. Nyolc óra pár perc múlva.

□ Már künn voltam az ágyból. Egy pillanat, a mosdóban már ott állott a kikészített víz, a széken a ruha, gyorsan kapkodtam mindent. Boszorkány sietséggel öltöztem föl, amíg elgondoltam . . .

□ És félttem is már. Nem tudok oda érni, elkések, az osztálytársak, cimborák gúnyos nevetése és a tanárok szidalma . . . Nem, nem kések el!

□ Mindenki utánam fordult, sajnálkozva néztek messziről. Szaladtam gyorsan, ahogy tudtam s kezem sietve gombolta a felöltő alatt a magamra ráncigált mellényt.

□ Olyan ismerősek voltak az emberek. Az utcaseprő, a magascsákójú rendőr, az iskolába siető leányok, az álmos masamódok, a jármot viselő hivatalnokok, a Jost Micik, az Undervood Klárik . . . És én úgy szerettem volna megszólítani őket. Ismertem mind, talán most már másnak hívják őket, talán már a fiaik és a leányaik szaladgálnak helyettük, de olyan jól esett volna beszélni velük, emlékezni a régi időkre, a régmúltra.

□ Csak most láttam mennyire épül a város.

□ Hatalmas, ezer ablakú házak ásítognak felém, csak néhol huzták föl a redőt, a többiek mögött még aludtak az emberek.

□ És minden olyan új volt és mégis régi. Az akácok is megnőttek, a vityillók palotákká cseperedtek, az utca is megöregedett. Keskeny volt az utca, hely kellett, meghaltak hát a lombos, árnyas fák, lehűltak a levelek, megöregedtek . . . és jöttek és feltúrták a földet, automobilonok, villanyosok zakatolnak a lelket rázó alkotmányosságok, bedőlt oldalú omnibuszok helyett . . .

□ Már a sarokhoz érek. Hány óra van? A zsebembe akarok nyúlni és eszembe jut, hogy tizenhét éves vagyok, órám nincs, karácsonyra kaptam, de másnap már elrontottam. Még jobban szaladok, hátha már nyolc . . . valóban nyolc óra van . . .

□ A hideg borzongatja a testemet. Nyolc óra, tanár, katedra, fiuk . . . félelmesen táncol előttem minden.

□ Nem tudom, mit tegyek? Hirtelen jött a mentőgondolat. Nyolc óra, az iskola nagy villanyórája negyedórát késik, a szünet tíz perc, míg a tanár bejön: öt perc. Még egy félóra . . .

□ A leckémet se tudom. Nem baj. Öt perc és ott vagyok és bemegolok mindent.

□ Fölfrissülve, megnyugodva rohanok tovább. Az egyik házból — tizenhatos számú volt, jól emlékszem — vidáman, üdén, hajnalpirosan, életmosolygással az ajkán jön ki egy leány. Haja fekete, szeme meleg szikrákat szór, amelyek belül tüzelnek, arca mosolyog, rám nevet . . . Híva lép egy-kettőt. A jól szabott ruha szerelmesen csókolgatja formás csipőit és le egészen a lábfejéig, ahonnan előbukkan, a szoknya alól a pici, formás, vérperzselő boka . . . Ugrik még egy-kettőt és én érzem, hogy utána megyek . . . Visszafordul, nevet, kacag, hiv, igen hiv . . . Megyek, megyek . . .

□ És kezem zsebembe mélyed és eszembe jut a nyolc óra . . . Kissé lassan, majd rohanva, félve magamtól űz a leány mosolya.

□ A sarkon a virágárús leány. Ibolya, tavaszi ibolya, valódi, nem melegágyból való. Bársonyos szirmain a fehér jéggyöngyök a harmat könnyei, de azért nem fogyott meg. Az illata az arcomba csap, hangulatot lop föltárt, fiatal lelkembe.

□ Már ott állok, hogy az zsebembe nyuljak, már ott állok, hogy megvegyem, megvegyem az egész kosarat.

De hirtelen elmosódik minden. Elfelejttem, hogy egy puha meleg fészekben vár reám valaki, hogy vértelen beteg ajkamat az ő piros, egészséges szájával betakarja, hogy csókjával a lelkét vakon nekem adja. Elfelejttem az egészet, s magam is megfordulok, megijedek a saját hangomtól, olyan öreg és mégis olyan fiatalosan bánatos a hang:

□ „Kinek vigyek, kinek?”

□ Már talán el is múlt nyolc óra. Igen, hallom: csöngetnek. Mindenki betódul a terembe, bebukik az ajtón, a helyére vánszorog, várja, hogy megkezdődjék az óra.

□ És én még mindig itt állok. Már kevés percem van.

□ Egy szegény asszony görnyed felém, kosár narancsot cipel. Szívjajgató a hangja: „Vegyen urfi, vegyen.” És én nyulok a zsebembe, hogy megvegyek mindent, hogy megkönnyítsem a szegény asszonyt és ekkor eszembe jut, hogy csak öt krajcárom van, öt rongyos krajcárom, amit anyámtól kaptam „tiz-óráira.” Öt krajcár, pedig a tollat, a papírt is otthon felejtettem: ez már két garas. Pedig már meg is kivántam és úgy fájt a szívem, amikor utánam kiáltott a jó asszony:

□ „Magának úrfi hármát is adok ötért!”

□ De most már csak egy-két lépés, a második sarok az iskola komor épülete. Ez az utca volt mindig a legszomorúbb. A járda magas, mintha töltésen járnék. Jobbra düledező viskók szunnyadoznak, balra a sár

feketélik, egy-egy nehéz széles szekér nesztelenül freccsenti szét a piszkos hulladékokat.

□ De már itt vagyok. Az iskola előtt még meg kell állanom a patikánál. Amióta járok, mindig úgy teszek. És az ablak felől egy kis zsámolyon ott nyújtózik a bársonyos, fehér szőrű tiszta angora macska. Egyik szeme piros, a másik rejtelmes zöldbe játszik. Csak néha mozdítja meg a fejét, néha vonszolja tovább agyonkényesztetett testét és én mégis szeretnék behrohanni, lázas égő fejemet a cirogató szívébe temetni, éles karmával, hegyes fogával megsebezni testemet, hogy tudjan: álmodok-e?

□ A kapuban vagyok. Öt-hat lépcsőt ugrok egyszerre s fönnyújtom ki magam. Nem kérdezek senkit, megyek egyenesen az osztályom felé. És kinyitóm az ajtót, hogy belépjek. Egyszerre elhal benn a zsvaj. a lárma elhalkul, nagy dobogás és a sok gyerek, mint a parancsszóra föláll . . .

□ Nézek végig az osztályon: mind ismeretlen, nyájas gyerekarcok, értelmetlenül, kissé bambán néznek rám. Keresem a magam helyét, ott az utolsó padban, az ablak mellett szélről . . . És látom, hogy a helyemen egy bánatos, bús képű, szomorkodó fiú ül, olyan, amilyen én voltam, talán én is vagyok az . . .

□ Az első padból előugrik egy virgonc fiú. Nem törődik az én bánatommal, a most nyert ifjúsággal, az emlékeimmel, rideg szava fölraz, pedig messze jártam . . .

□ „Kit keres, bácsi . . .?”

G. PAIZS ÖDÖN.



A taposó malomban.

Szűk szárazmalmát Robot nagyúrnak
taposom egyre hallgatagon
csak környös-körbe. S főrei szúrnak
a szöges örvnek a nyakamon.

A garaton míg lángliszt jár másnak,
addig a lelkem örölm én;
szürke agyammak élei vásnak
s pora megül a malom kövén.

Főm verejtéke. vérkönnyes ár
s agypor — miket ha így összegyúrnak,
ez az én fészfám: fekete sár.

. . . Tőlem a lét míg tovaoson,
én szárazmalmát Robot nagyúrnak
taposom egyre, csak taposom.

Haraszthy Lajos.

A bérkocsis-ló.

Valamikor rég hír és dicsőség
volt büszke álmom s egész világ
bennem köszöntse versenyek hőjét,
a diadalmast: a Paripát.

De sorsom más lett, a mének átka:
abrakkal megveft a nagy Igás.
A szent szilaj tűz sehol sincs már ma
s ha látom, bánt a csikói láz.

Írigylem őket, mert mindje fáncos.
. . . Csattan az ostor durva marokban,
sörényem fonva a végibe.

Bérkocsit húzok az állomáshoz
s vissza naponta, míg a robotban
kiadom páram, én vén gebe.

Haraszthy Lajos.